

ร้อยแก้วแนวขนบของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7

นางสาว ใจล้รุ่ง อามระดิษ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2533

ISBN 974-577-909-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

016664 I10309342

THAI HUMOROUS PROSE FROM THE REIGN OF KING RAMA V TO KING RAMA VII

Miss Klairung Amratisha

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1990

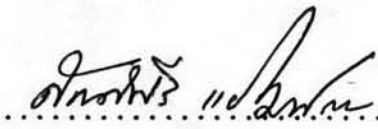
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ร้อยแก้วแนวבחชั้นของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7
โดย นางสาว ใกล้เคียง อามระดิษ
ภาควิชา ภาษาไทย
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ เกรียงไกรเพชร

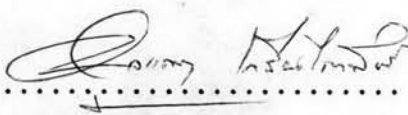

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

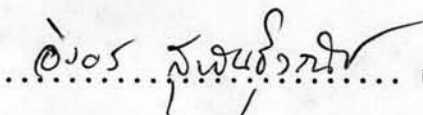

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนัตตา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ เกรียงไกรเพชร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สutherland)

ใกล้รุ่ง อามระดิษ : ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7
(THAI HUMOROUS PROSE FROM THE REIGN OF KING RAMA V TO KING RAMA VII)
อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร, 342 หน้า. ISBN 974-577-909-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ในด้านองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์ และความสัมพันธ์กับสังคม

ผลการวิจัยสรุปว่า ร้อยแก้วแนวขบขันในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 มีลักษณะน่าสนใจในด้านองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์ แก่นเรื่องของร้อยแก้วแนวขบขันมีความหลากหลาย สามารถจำแนกได้ถึง 6 กลุ่ม ส่วนใหญ่จะเสนอแนวความคิดที่ผูกพันกับยุคสมัยและสังคม ร้อยแก้วแนวขบขันมีโครงเรื่อง 2 ประเภท คือ โครงเรื่องธรรมดาและโครงเรื่องตลกขบขัน ตัวละครของร้อยแก้วแนวขบขันจะมีลักษณะแตกต่างจากตัวละครโดยทั่วไป คือ ตัวละครเอกมักเป็นบุคคลที่มีข้อบกพร่องและเป็นฝ่ายพ่ายแพ้เสมอ ในขณะที่ตัวละครฝ่ายตรงข้ามจะเป็นตัวละครมาตรฐานปกติ ตัวละครส่วนใหญ่จะเป็นตัวละครน้อยลักษณะและไม่มี ความเปลี่ยนแปลง จึงมักขาดความสมจริง การใช้ภาษาของร้อยแก้วแนวขบขันมีลักษณะเฉพาะที่เบี่ยงเบนไปจากลักษณะการใช้ภาษาโดยทั่วไป การใช้ภาษาอาจก่อความขบขันได้โดยตรงหรือเป็นการปูพื้นอารมณ์สนุกสนาน เพื่อเอื้อให้ผู้อ่านเกิดความขบขันจากองค์ประกอบอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น นักประพันธ์ร้อยแก้วแนวขบขันใช้กลวิธีการประพันธ์หลายอย่างเพื่อช่วยสร้างความขบขัน ได้แก่ กลวิธีการเล่าเรื่อง กลวิธีการเสนอเรื่อง กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง กลวิธีการล้อเลียน และกลวิธีการเสียดสี องค์ประกอบส่วนใหญ่และกลวิธีการประพันธ์ล้วนสร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์หลักคือ การสร้างความขบขัน นอกจากนั้น การศึกษาสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ควบคู่ไปกับร้อยแก้วแนวขบขันให้ประโยชน์อย่างยิ่งในการอธิบายปรากฏการณ์บางลักษณะของร้อยแก้วแนวขบขัน ในขณะเดียวกันแนวคิดที่ปรากฏในร้อยแก้วแนวขบขันก็สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 อันเป็นผลมาจากการรับอารยธรรมตะวันตกทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม

ภาควิชา ..... ภาษาไทย
สาขาวิชา ..... วรรณคดีไทย
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิสิต ..... ใกล้รุ่ง อามระดิษ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

KLAIRUNG AMRATISHA : THAI HUMOROUS PROSE FROM THE REIGN OF KING RAMA V TO KING RAMA VII. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. SUVANNA KREINGKRAIPETCH, Ph.D. 342 PP. ISBN 974-577-909-1

This thesis aims at studying Thai humorous prose from the reign of King Rama V to King Rama VII in terms of the factors, the writing technique and the relationship between Thai humorous prose and society.

It can be concluded that Thai humorous prose from the reign of King Rama V to King Rama VII are appealing in terms of factors and writing technique. The themes of the humorous prose can be classified into six groups; most of which aim to present ideas that relate to their particular period and society. The two types of plots of humorous prose are; ordinary plot and humorous plot. The characters of humorous prose differ from other ordinary character in terms that the protagonist always is the person who has some weak points and always is defeated. Whereas the antagonist is always norm. Most of the characters are flat and static so that they usually are unreal. The language used in humorous prose has the particular characteristic which deviates from the ordinary use of language. The use of language can directly create the humor or create the joyful feeling that will enable the reader to get the humor from other factors more easily. The authors of humorous prose use many writing techniques in creating humor that are: the point of view, the technique in presenting stories and titles, the technique in ridiculing and satirizing. Almost all factors and writing technique are created with the main purpose to create humor. Furthermore, the social study of King Rama V's reign to King Rama VII's reign together with humorous prose are very useful in describing some characteristics of humorous prose. On the contrary, the ideas in humorous prose reflect the change of Thai society in the reign of King Rama V to the reign of King Rama VII which results from the acceptance of Western Civilization both in terms of material and abstract.

ภาควิชา ..... ภาษาไทย
สาขาวิชา ..... วรรณคดีไทย
ปีการศึกษา 2532

ลายมือชื่อนิติกร ..... ไกลรุ่ง อมระดิษฐ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... *Suvanna Kreingkraipetch*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ เกรียงไกรเพ็ชร อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ทั้งได้กรุณาตรวจแก้วิทยานิพนธ์อย่างละเอียดโดยไม่เห็นแก่เหนื่อยยาก ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ มา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แย้มนาคดา รองศาสตราจารย์ ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สุนันธุ์วิช ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย ที่ได้กรุณาให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาและวรรณคดีไทยแก่ผู้วิจัยตลอดมาตั้งแต่ในระดับปริญญาตรี ทั้งยังได้กรุณาได้ถาม ให้คำแนะนำและกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดการทำวิทยานิพนธ์นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณบุคคล เหล่านี้ ซึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งที่ช่วยทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ เรียบร้อยลงได้ ได้แก่ อาจารย์ วันทนีย์ คำรงค์ชัย แห่งแผนกมาตรฐานการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง เกี่ยวกับการจัดพิมพ์วิทยานิพนธ์ คุณสันหัต สีนะวัฒน์ และเจ้าหน้าที่ห้องไมโครฟิล์ม รวมทั้ง คุณสุวิน โสภา และเจ้าหน้าที่ห้องวารสารและหนังสือพิมพ์ หอสมุดแห่งชาติ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารสำหรับการวิจัย ขอขอบคุณบัณฑิต วิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนในการถ่ายเอกสารโบราณจากเครื่องไมโครฟิล์ม ขอขอบคุณเพื่อน ๆ คือ ค่ายวง ศรีธวัช ชูฎารัตน์ วุฒิสว่างวงศ์ สุปราณี มณฑานุช คุณธเนศ เวศร์ภาคดา คุณธีรบุช โชคสุวณิช คุณสังวาลย์ คงจันทร์ และคุณสุรางค์ศรี ทะนงศักดิ์สกุล ที่ช่วยให้คำปรึกษาและให้กำลังใจมาโดยตลอด และที่จะลืมไม่ได้คือ รัตเกล้า อามระดิช น้องสาวที่รัก ผู้ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ อีกมาก

อนึ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ที่รักยิ่ง ผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตและอยู่เบื้องหลังความสำเร็จทุกประการของผู้วิจัย

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	4
วิธีดำเนินการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ข้อตกลงเบื้องต้น	5
2 ร้อยแก้วแนวخبชั้นของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7	6
1. ลักษณะทั่วไปของร้อยแก้วแนวخبชั้น	6
1.1 คำจำกัดความของร้อยแก้วแนวخبชั้น	6
1.2 รูปแบบของร้อยแก้วแนวخبชั้น	16
2. ประเภทของร้อยแก้วแนวخبชั้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึง	
รัชกาลที่ 7	21
2.1 ร้อยแก้วแนวخبชั้นประเภทมุ่งความทรรษา	21
2.2 ร้อยแก้วแนวخبชั้นประเภทมุ่งล้อเลียน	23
2.3 ร้อยแก้วแนวخبชั้นประเภทมุ่งเสียดสี	25
3. นิตยสารและนักประพันธ์ร้อยแก้วแนวخبชั้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5	
ถึงรัชกาลที่ 7	27
3.1 ยุคครูโฆวาทถึงวชิรญาณ (พ.ศ. 2417 - 2442) ...	28
3.2 ยุคลักวิททยาถึงชวนหัว (พ.ศ. 2443 - 2453)	31
3.3 ยุคศรีกรุงและศัพท์ไทย (พ.ศ. 2453 - 2468)	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.4 ยุคไทยเขมมถึงสารานุกรม และสุภาพบุรุษ (พ.ศ.2468-2477)	38
3 องค์ประกอบของร้อยแก้วแนวขบขันตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7	45
1. แก่นเรื่อง	45
1.1 แก่นเรื่องที่แสดงทัศนะ เกี่ยวกับมนุษย	46
1.2 แก่นเรื่องที่สะท้อนภาพและแสดงทัศนะ เกี่ยวกับสังคมและการเมือง	54
1.3 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการรับอารยธรรมตะวันตกในสังคมไทย สมัยรัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 7	66
1.4 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการประพันธ์และหนังสือพิมพ์	78
1.5 แก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก การมีคู่ครอง และชีวิตครอบครัว	85
1.6 แก่นเรื่องที่แสดงทัศนะ เกี่ยวกับสตรี	89
2. โครงเรื่อง	99
2.1 ประเภทของโครงเรื่อง	99
2.2 กลวิธีเกี่ยวกับโครงเรื่อง	120
3. ตัวละครและบทสนทนา	129
3.1 ลักษณะทั่วไปของตัวละคร	129
3.2 ตัวละครเอกและตัวละครฝ่ายตรงข้าม	138
3.3 ตัวละครประกอบ	164
3.4 บทสนทนาที่สอดคล้องกับตัวละคร	175
4. กลวิธีการประพันธ์	184
4.1 กลวิธีการเล่าเรื่อง	184
4.2 กลวิธีการเสนอเรื่อง	193
4.3 กลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง	202

บทที่		หน้า
	1.4 กลวิธีการล้อเลียน	208
	1.5 กลวิธีการเสียดสี	215
5.	การใช้ภาษา	220
	5.1 การใช้คำ	222
	5.2 การใช้สำนวน	231
	5.3 การใช้ภาพพจน์	233
	5.4 การบรรยายเรื่อง	240
	5.5 การสะกิดคำและการใช้เครื่องหมาย	243
	5.6 ระบบการเขียน	245
4	ร้อยแก้วแนวขนานกับสังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7	250
	1. องค์ประกอบด้านสาธารณชนผู้เสพงานวรรณกรรม	250
	1.1 กระบวนการเสพวรรณกรรม	251
	1.2 รสนิยมทางวรรณกรรมของกลุ่มผู้เสพงาน	254
	1.3 การขยายตัวของผู้อ่านซึ่งเป็นผลมาจากการขยาย การศึกษา	256
	2. องค์ประกอบด้านผู้สร้างวรรณกรรม	257
	2.1 นักประพันธ์ยุคครุฑวาทถึงวชิรญาผ	258
	2.2 นักประพันธ์ยุคลัทธิวิทยาทถึงชวนหัว	258
	2.3 นักประพันธ์ยุคศรีกรุงและศัพท์ไทย	259
	2.4 นักประพันธ์ยุคไทยเขมม สารานุกรม และสุภาพบุรุษ ..	260
	3. ภาพสะท้อนของสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ใน ร้อยแก้วแนวขนาน	260
	3.1 ภาพสะท้อนความเชื่อในสังคม	262
	3.2 ภาพสะท้อนค่านิยมในสังคม	264
	3.3 ภาพสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่	266

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
5 สรุปการวิจัยและข้อ เสนอแนะ	270
บรรณานุกรม	273
ภาคผนวก ก บรรณานุกรมร้อยแก้วแนวขบขัน	280
ภาคผนวก ข นามปากกาของนักประพันธ์ร้อยแก้วแนวขบขัน	298
ภาคผนวก ค ตัวอย่างร้อยแก้วแนวขบขันในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7	301
ประวัติผู้เขียน	342